

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 8ης Οκτωβρίου 2020 *

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Οδηγία 2008/115/EK – Κοινοί κανόνες και διαδικασίες για την επιστροφή των παρانونώς διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 8, παράγραφος 1 – Παράνομη διαμονή – Εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει την επιβολή, αναλόγως των περιστάσεων, είτε προστίμου είτε απελάσεως – Συνέπειες της αποφάσεως της 23ης Απριλίου 2015, *Zaizoune* (C-38/14, EU:C:2015:260) – Εθνική νομοθεσία ευνοϊκότερη για τον ενδιαφερόμενο – Άμεσο αποτέλεσμα των οδηγιών – Όρια»

Στην υπόθεση C-568/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (ανώτερο δικαστήριο της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία), με απόφαση της 11ης Ιουλίου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιουλίου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

ΜΟ

κατά

Subdelegación del Gobierno en Toledo,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Toader (προεδρεύουσα), M. Safjan (εισηγητή) και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Aguilera Ruiz,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις C. Cattabriga και I. Galindo Martín,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ 2008, L 348, σ. 98).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του ΜΟ και της Subdelegación del Gobierno en Toledo (αντιπροσωπείας της κυβερνήσεως στην επαρχία του Τολέδου, Ισπανία) σχετικά με την παράνομη διαμονή του πρώτου στο ισπανικό έδαφος.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/115, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του κοινοτικού και του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων προστασίας των προσφύγων και των υποχρεώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.»
- 4 Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

4. “απόφαση επιστροφής”: διοικητική ή δικαστική απόφαση ή πράξη με την οποία κηρύσσεται ή αναφέρεται ως παράνομη η παραμονή υπηκόου τρίτης χώρας και του επιβάλλεται ή αναφέρεται υποχρέωση επιστροφής,

5. “απομάκρυνση”: εκτέλεση της υποχρέωσης επιστροφής, και συγκεκριμένα φυσική μεταφορά εκτός του κράτους μέλους,

[...]».
- 5 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Ευνοϊκότερες διατάξεις», ορίζει στις παραγράφους του 2 και 3:

«2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη διατάξεως ευνοϊκότερης για τους υπηκόους τρίτων χωρών που περιέχεται στο κοινοτικό κεκτημένο περί μετανάστευσης και ασύλου.

3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που είναι ευνοϊκότερες για τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζονται, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω διατάξεις είναι συμβατές με την παρούσα οδηγία.»
- 6 Κατά το τιτλοφορούμενο «Απόφαση επιστροφής» άρθρο 6 της ίδιας οδηγίας:

«1. Τα κράτη μέλη εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπηκόους τρίτης χώρας που διαμένουν παράνομα στο έδαφός τους, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5.

2. Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν παρανόμως στο έδαφος κράτους μέλους και διαθέτουν έγκυρο τίτλο διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής και έχει εκδοθεί από άλλο κράτος μέλος, υποχρεούνται να μεταβαίνουν αμέσως στο έδαφος αυτού του άλλου κράτους μέλους. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του υπηκόου τρίτης χώρας με την παρούσα απαίτηση ή όταν η άμεση αναχώρηση του υπηκόου τρίτης χώρας απαιτείται από λόγους εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης, εφαρμόζεται η παράγραφος 1.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν να μην εκδίδουν απόφαση επιστροφής για υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους, εφόσον άλλο κράτος μέλος αναλαμβάνει τον εν λόγω υπήκοο τρίτης χώρας δυνάμει διμερών συμφωνιών ή διευθετήσεων που ισχύουν κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος που αναλαμβάνει τον συγκεκριμένο υπήκοο τρίτης χώρας εφαρμόζει την παράγραφο 1.

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, ανά πάσα στιγμή, να χορηγήσουν αυτόνομη άδεια διαμονής ή άλλη άδεια που παρέχει δικαίωμα παραμονής για λόγους φιλευσπλαχνίας, ανθρωπιστικούς ή άλλους λόγους, σε υπήκοο τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφός τους. Στην περίπτωση αυτή, δεν εκδίδεται απόφαση επιστροφής. Εφόσον η απόφαση επιστροφής έχει ήδη εκδοθεί, τότε αυτή ανακαλείται ή αναστέλλεται για τη διάρκεια ισχύος του τίτλου διαμονής ή άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής.

5. Εφόσον εκκρεμεί διαδικασία ανανέωσης τίτλου διαμονής ή οποιασδήποτε άλλης άδειας που παρέχει δικαίωμα παραμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος διαμένει παράνομα στο έδαφος κράτους μέλους, τότε το εν λόγω κράτος μέλος εξετάζει το ενδεχόμενο να μην εκδώσει απόφαση επιστροφής έως ότου ολοκληρωθεί η εκκρεμούσα διαδικασία, με την επιφύλαξη της παραγράφου 6.

[...]»

- 7 Το άρθρο 7 της οδηγίας 2008/115, που επιγράφεται «Οικειοθελής αναχώρηση», ορίζει στις παραγράφους του 1 και 4 τα ακόλουθα:

«1. Η απόφαση περί επιστροφής προβλέπει κατάλληλο χρονικό διάστημα για την οικειοθελή αναχώρηση που κυμαίνεται μεταξύ επτά και τριάντα ημερών, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4. [...]

[...]

4. Εάν υπάρχει κίνδυνος διαφυγής, ή εάν αίτηση για νόμιμη παραμονή έχει απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη ή δολία, ή εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια, τη δημόσια τάξη ή την εθνική ασφάλεια, τα κράτη μέλη μπορούν να μη χορηγούν χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης [...].»

- 8 Το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απομάκρυνση», προβλέπει στην παράγραφο 1:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να εκτελέσουν την απόφαση επιστροφής, εάν δεν έχει χορηγηθεί χρονικό διάστημα οικειοθελούς αναχώρησης σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4 ή εάν ο συγκεκριμένος υπήκοος δεν έχει συμμορφωθεί με την υποχρέωση επιστροφής εντός της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης που έχει χορηγηθεί σύμφωνα με το άρθρο 7.»

Το ισπανικό δίκαιο

- 9 Το άρθρο 53, παράγραφος 1, στοιχείο α, του Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social (οργανικού νόμου 4/2000 περί των δικαιωμάτων και ελευθεριών των αλλοδαπών στην Ισπανία και περί της κοινωνικής εντάξεώς τους), της 11ης Ιανουαρίου 2000 (BOE αριθ. 10, της 12ης Ιανουαρίου 2000, σ. 1139), όπως τροποποιήθηκε με τον Ley Orgánica 2/2009 (οργανικός νόμος 2/2009), της 11ης Δεκεμβρίου 2009 (BOE αριθ. 299, της 12ης Δεκεμβρίου 2009, σ. 104986) (στο εξής: νόμος περί αλλοδαπών), χαρακτηρίζει ως «σοβαρή» παράβαση «το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν βρίσκεται νομίμως στο ισπανικό έδαφος επειδή δεν παρατάθηκε η άδεια διαμονής του ή δεν διαθέτει άδεια διαμονής ή η ισχύς της άδειας διαμονής του έχει λήξει από τριών και πλέον μηνών, χωρίς να έχει ζητήσει την ανανέωσή της εντός της νόμιμης προθεσμίας».
- 10 Δυνάμει του άρθρου 55, παράγραφος 1, στοιχείο b, του νόμου περί αλλοδαπών, οι σοβαρές παραβάσεις επισύρουν πρόστιμο από 501 έως 10 000 ευρώ.
- 11 Κατά το άρθρο 57 του νόμου αυτού:
- «1. Όταν οι παραβάτες είναι αλλοδαποί και η συμπεριφορά τους χαρακτηρίζεται ως “σοβαρότατη” ή ως “σοβαρή” παράβαση κατά την έννοια του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχεία α, b, c, d και f, του παρόντος οργανικού νόμου, δύναται, αντί προστίμου, να επιβληθεί, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, απέλαση από το ισπανικό έδαφος μετά την ολοκλήρωση της αντίστοιχης διοικητικής διαδικασίας και μέσω αιτιολογημένης απόφασεως η οποία αξιολογεί τα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν την παράβαση.
- [...]
3. Οι κυρώσεις της απελάσεως και του προστίμου δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να επιβληθούν σωρευτικά.
- [...]»
- 12 Το άρθρο 63 του εν λόγω νόμου, σχετικά με την «κατά προτεραιότητα διαδικασία», προβλέπει στην παράγραφο 7 τα εξής:
- «Στις προβλεπόμενες από το παρόν άρθρο περιπτώσεις, η εκτέλεση της διαταγής απελάσεως είναι άμεση.»
- 13 Το άρθρο 63bis, παράγραφος 2, του ίδιου νόμου ορίζει τα εξής:
- «Η απόφαση περί απελάσεως, η οποία εκδίδεται στο πλαίσιο της τακτικής διαδικασίας, θέτει προθεσμία οικειοθελούς συμμορφώσεως για την αποχώρηση του ενδιαφερομένου από το εθνικό έδαφος. Η διάρκεια της προθεσμίας αυτής κυμαίνεται από επτά έως τριάντα ημέρες και αρχίζει να τρέχει από τον χρόνο κοινοποιήσεως της εν λόγω αποφάσεως. Η προθεσμία οικειοθελούς συμμορφώσεως προς τη διαταγή περί απελάσεως μπορεί να παραταθεί για κατάλληλο χρονικό διάστημα, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, όπως είναι η διάρκεια της παραμονής, η ύπαρξη εξαρτώμενων τέκνων που φοιτούν σε σχολείο και η ύπαρξη άλλων οικογενειακών και κοινωνικών δεσμών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 14 Στις 14 Ιανουαρίου 2017, η Comisaría de Talavera de la Reina (αστυνομικό τμήμα της Talavera de la Reina, Ισπανία) αποφάσισε να κινήσει κατά προτεραιότητα διαδικασία περί απελάσεως του ΜΟ, Κολομβιανού υπηκόου, λόγω φερόμενης παραβάσεως του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου περί αλλοδαπών.
- 15 Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, ο ΜΟ δήλωσε ότι εισήλθε στην Ισπανία το 2009, σε ηλικία 17 ετών, δυνάμει θεωρήσεως συνοδευόμενης από άδεια διαμονής χορηγηθείσα ενόψει οικογενειακής επανενώσεως με τη μητέρα του. Προσκόμισε διαβατήριο με ισχύ μέχρι τις 24 Δεκεμβρίου 2018, άδεια διαμονής που ίσχυε έως το 2013, καθώς και πιστοποιητικό εγγραφής στο δημοτολόγιο του Δήμου Talavera της Reina, η οποία είχε πραγματοποιηθεί το 2015. Ο ΜΟ δήλωσε ότι είχε συχνά εργαστεί κατά τη διάρκεια της διαμονής του στην Ισπανία και προσκόμισε διάφορες συμβάσεις εργασίας, καθώς και ιστορικό απασχολήσεως και τραπεζική βεβαίωση. Δήλωσε ότι δεν είχε ποινικό ιστορικό και ότι είχε μόνιμη κατοικία στην Talavera της Reina. Ο ΜΟ προσκόμισε επίσης και άλλα έγγραφα, μεταξύ των οποίων κάρτα της δημοτικής βιβλιοθήκης, κάρτα ασφαλίσεως ασθένειας, καθώς και πιστοποιητικά παρακολούθησεως μαθημάτων και μαθημάτων επαγγελματικής κατάρτισεως.
- 16 Στις 3 Φεβρουαρίου 2017, ο Subdelegado del Gobierno en Toledo (αντιπρόσωπος της κυβερνήσεως στην επαρχία του Τολέδου, Ισπανία) (στο εξής: αντιπρόσωπος της κυβερνήσεως) έλαβε απόφαση περί απελάσεως του ΜΟ, βάσει του άρθρου 53, παράγραφος 1, στοιχείο α, του νόμου περί αλλοδαπών, συνοδευόμενη από απαγόρευση επανεισδοχής στο ισπανικό έδαφος διάρκειας πέντε ετών. Συναφώς, ο αντιπρόσωπος της κυβερνήσεως στηρίχθηκε σε νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία) που επιτρέπει την απομάκρυνση στην περίπτωση που η παράνομη διαμονή συνδυάζεται με κάποιο επιβαρυντικό στοιχείο στη συμπεριφορά του ενδιαφερομένου. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα στοιχεία αυτά αφορούσαν το γεγονός ότι ο τελευταίος δεν είχε αποδείξει ότι είχε εισέλθει στην Ισπανία διερχόμενος από συντομικό σταθμό, δεν είχε αναφέρει τη διάρκεια της διαμονής του στο εν λόγω κράτος μέλος και δεν διέθετε οποιοδήποτε δελτίο ταυτότητας. Επιπλέον, ο αντιπρόσωπος διαπίστωσε ότι η απέλαση δεν θα συνεπαγόταν, όσον αφορά τον ΜΟ, τη διάλυση οικογενειακών δεσμών, δεδομένου ότι αυτός δεν απέδειξε την ύπαρξη δεσμών με απευθείας ανιόντες ή κατιόντες διαμένοντες νομίμως στην Ισπανία.
- 17 Ο ΜΟ προσέβαλε ενώπιον του Juzgado de lo Contencioso-Administrativo de Toledo (περιφερειακού διοικητικού πρωτοδικείου του Τολέδου, Ισπανία) την απόφαση περί απελάσεως την οποία εξέδωσε ο αντιπρόσωπος της κυβερνήσεως, όμως η προσφυγή του απορρίφθηκε από το δικαστήριο αυτό.
- 18 Ο ΜΟ άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως του εν λόγω δικαστηρίου ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (ανώτερου δικαστηρίου της Καστίλλης-Λα Μάντσα, Ισπανία).
- 19 Το δικαστήριο αυτό διευκρινίζει ότι η προαναφερθείσα στη σκέψη 16 της παρούσας αποφάσεως ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) υιοθετήθηκε από τον Ισπανό νομοθέτη στο πλαίσιο της τροποποιήσεως της νομοθεσίας αυτής με τον οργανικό νόμο 2/2009.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι κακώς ο αντιπρόσωπος της κυβερνήσεως διαπίστωσε την ύπαρξη επιβαρυντικού στοιχείου στη συμπεριφορά του ΜΟ. Συγκεκριμένα, αυτός προσκόμισε, στο πλαίσιο της διαδικασίας, διαβατήριο σε ισχύ, θεώρηση εισόδου στο ισπανικό έδαφος καθώς και τίτλους διαμονής έως το 2013. Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, ο ΜΟ έχει αποκτήσει ρίζες στην Ισπανία τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικογενειακό επίπεδο.
- 21 Όσον αφορά τη συμπεριφορά του ΜΟ, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η υποβληθείσα στην κρίση του δικογραφία δεν περιέχει κανένα επιβαρυντικό στοιχείο πέραν της απλής παράνομης διαμονής του ενδιαφερομένου στην Ισπανία.

- 22 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τις συνέπειες που πρέπει να συναχθούν από την απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune (C-38/14, EU:C:2015:260), προκειμένου να εκτιμηθεί η κατάσταση του ΜΟ. Συγκεκριμένα, με την απόφαση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 2008/115 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι σε περίπτωση παράνομης διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο έδαφος του κράτους αυτού επιβάλλεται, αναλόγως των περιστάσεων, είτε πρόστιμο είτε απέλαση, τα δε δύο αυτά μέτρα αποκλείουν το ένα το άλλο.
- 23 Στην υπό κρίση υπόθεση, η περίπτωση του ΜΟ διέπεται από την ίδια εθνική νομοθεσία με εκείνη που είχε εφαρμογή στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη του Δικαστηρίου. Εξάλλου, σύμφωνα με ερμηνεία που έγινε δεκτή από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) πριν από την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως, η απέλαση από το εθνικό έδαφος υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στην Ισπανία μπορεί να διαταχθεί μόνον εφόσον συντρέχουν επιβαρυντικοί πρόσθετοι παράγοντες.
- 24 Μετά την έκδοση της αποφάσεως της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune (C-38/14, EU:C:2015:260), το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) έκρινε ειδικότερα με απόφαση της 30ής Μαΐου 2019 ότι οι ισπανικές διοικητικές και δικαστικές αρχές έχουν την εξουσία να αρνηθούν την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου περί αλλοδαπών οι οποίες δίνουν προτεραιότητα στην επιβολή προστίμου και απαιτούν το μέτρο της απελάσεως να αιτιολογείται ρητώς από την ύπαρξη επιβαρυντικών παραγόντων. Με τον τρόπο αυτόν, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) εφάρμοσε άμεσα τις διατάξεις της οδηγίας 2008/115 εις βάρος του ενδιαφερομένου, επιτείνοντας ως εκ τούτου την ποινική του ευθύνη. Συγκεκριμένα, κατόπιν της αποφάσεως της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune (C-38/14, EU:C:2015:260), τα ισπανικά δικαστήρια υποχρεούντο να προβούν σε μια τέτοια άμεση εφαρμογή της οδηγίας αυτής, ακόμη και αν η εφαρμογή αυτή ήθελε αποβεί εις βάρος των ενδιαφερομένων.
- 25 Το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει ως προς τη δυνατότητα να στηριχθεί άμεσα, στην υπόθεση της κύριας δίκης, στις διατάξεις της οδηγίας 2008/115, προκειμένου να διατάξει την απέλαση του ΜΟ, ακόμη και αν δεν συντρέχουν επιβαρυντικοί παράγοντες πέραν της παράνομης διαμονής του ενδιαφερομένου στο ισπανικό έδαφος. Συναφώς, υπενθυμίζει τη νομολογία του Δικαστηρίου που αποκλείει τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής των διατάξεων οδηγίας έναντι ιδιώτη, ιδίως των αποφάσεων της 26ης Φεβρουαρίου 1986, Marshall (152/84, EU:C:1986:84), και της 11ης Ιουνίου 1987, X (14/86, EU:C:1987:275). Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2017, M.A.S. και M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936), που οριοθετεί την υποχρέωση σύμφωνης προς τις οδηγίες ερμηνείας, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της νομιμότητας των αξιόποινων πράξεων και των ποινών.
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (ανώτερο δικαστήριο της Καστίλλης-Λα Μάντσα) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Συνάδει προς τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τα όρια του άμεσου αποτελέσματος των οδηγιών η ερμηνεία της αποφάσεώς του της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune (C-38/14, Zaizoune, EU:C:2015:260), υπό την έννοια ότι οι ισπανικές αρχές και τα ισπανικά δικαστήρια μπορούν να εφαρμόζουν άμεσα την οδηγία 2008/115 εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας, μη λαμβάνοντας υπόψη και μη εφαρμόζοντας τις ευνοϊκότερες ως προς την επιβολή κυρώσεων διατάξεις του εσωτερικού δικαίου, όπερ επιτείνει τον βαθμό ευθύνης λόγω της οποίας επιβάλλονται κυρώσεις και ενδεχομένως συνιστά παραβίαση της αρχής της νομιμότητας των αξιόποινων πράξεων και των ποινών; Πρέπει δε η ασυμβατότητα της ισπανικής νομοθεσίας προς την οδηγία [2008/115] να μην αντιμετωπιστεί διά της οδού αυτής, αλλά μέσω νομοθετικής μεταρρυθμίσεως ή μέσω των προβλεπόμενων στο δίκαιο [της Ένωσης] διαδικασιών για τον εξαναγκασμό του κράτους στην προσήκουσα μεταφορά των οδηγιών;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 27 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2008/115 έχει την έννοια ότι, όταν εθνική κανονιστική ρύθμιση προβλέπει, σε περίπτωση παράνομης διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος κράτους μέλους, την επιβολή είτε προστίμου είτε απελάσεως και το τελευταίο αυτό μέτρο μπορεί να ληφθεί μόνον εφόσον συντρέχουν, σε σχέση με τον ενδιαφερόμενο, επιβαρυντικές περιστάσεις πέραν της παράνομης διαμονής του, η αρμόδια εθνική αρχή μπορεί να στηριχθεί άμεσα στις διατάξεις της οδηγίας αυτής για να εκδώσει απόφαση επιστροφής και να την εκτελέσει, ακόμη και ελλείψει τέτοιων επιβαρυντικών περιστάσεων.
- 28 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η επίμαχη εθνική ρύθμιση, εφαρμοστέα από της θεσπίσεως του οργανικού νόμου 2/2009 που τροποποίησε τον οργανικό νόμο 4/2000, επιβεβαίωσε την προεκτεθείσα στη σκέψη 23 της παρούσας αποφάσεως λύση την οποία είχε υιοθετήσει το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο).
- 29 Η επίμαχη εθνική ρύθμιση αποτελούσε το αντικείμενο της αποφάσεως της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune (C-38/14, EU:C:2015:260). Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 31 και 32 της αποφάσεως εκείνης, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115 προβλέπει κατ' αρχάς, κυρίως, την υποχρέωση των κρατών μελών να εκδίδουν απόφαση επιστροφής εις βάρος κάθε υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους. Πράγματι, άπαξ και διαπιστωθεί ο παράνομος χαρακτήρας της διαμονής, οι αρμόδιες εθνικές αρχές οφείλουν, δυνάμει του άρθρου αυτού και υπό την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 5 του ίδιου άρθρου, να εκδώσουν απόφαση επιστροφής.
- 30 Το Δικαστήριο έκρινε ότι η επίμαχη ισπανική ρύθμιση, η οποία προβλέπει, σε περίπτωση παράνομης διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο ισπανικό έδαφος, την επιβολή, αναλόγως των περιστάσεων, είτε προστίμου είτε απελάσεως ως αλληλοαποκλειόμενων μέτρων, μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των κοινών κανόνων και διαδικασιών που θεσπίζει η οδηγία 2008/115 και, ενδεχομένως, να καθυστερήσει την επιστροφή, θίγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 40).
- 31 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 2008/115, και ιδίως τα άρθρα της 6, παράγραφος 1, και 8, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφοι 2 και 3, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε μια τέτοια ρύθμιση (απόφαση της 23ης Απριλίου 2015, Zaizoune, C-38/14, EU:C:2015:260, σκέψη 41).
- 32 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, μετά την έκδοση της αποφάσεως εκείνης του Δικαστηρίου, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) έκρινε ότι οι ισπανικές διοικητικές και δικαστικές αρχές έχουν την εξουσία να αρνηθούν να εφαρμόσουν την εθνική αυτή ρύθμιση που δεν είναι σύμφωνη με την οδηγία 2008/115 και να στηριχθούν ευθέως σε αυτήν για να επιβάλουν μέτρο απελάσεως σε περίπτωση παράνομης διαμονής στο ισπανικό έδαφος, ακόμη και ελλείψει λοιπών επιβαρυντικών παραγόντων.
- 33 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά την εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου και εντός των ορίων που θέτουν οι γενικές αρχές του δικαίου, τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να το ερμηνεύουν κατά το μέτρο του δυνατού με γνώμονα το γράμμα και τον σκοπό της οικείας οδηγίας, προκειμένου να επιτυγχάνεται το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με την οδηγία αυτή (απόφαση της 19ης Μαρτίου 2020, Sánchez Ruiz κ.λπ., C-103/18 και C-429/18, EU:C:2020:219, σκέψη 121).
- 34 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο, στο οποίο εναπόκειται να κρίνει αν είναι σε θέση να προβεί σε σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής ρυθμίσεως, φαίνεται να αποκλείει το ενδεχόμενο αυτό. Εκτιμά ότι, στην προκειμένη περίπτωση, τίθεται το ζήτημα αν μπορεί να γίνει άμεση εφαρμογή της οδηγίας αυτής εις βάρος του ενδιαφερομένου.

- 35 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι οδηγίες δεν μπορούν, αφ' εαυτών, να δημιουργήσουν υποχρεώσεις για τους ιδιώτες και, επομένως, κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεσθεί αυτές καθεαυτές τις διατάξεις οδηγίας κατά των ιδιωτών (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 1986, Marshall, 152/84, EU:C:1986:84, σκέψη 48, και της 12ης Δεκεμβρίου 2013, Portgás, C-425/12, EU:C:2013:829, σκέψη 22).
- 36 Ως εκ τούτου, κατά το μέρος που η εθνική ρύθμιση η οποία έχει εφαρμογή επί του ΜΟ στην υπόθεση της κύριας δίκης προβλέπει ότι η απέλαση, κατά την έννοια της ρυθμίσεως αυτής, υπηκόου τρίτης χώρας διαμένοντος στο ισπανικό έδαφος μπορεί να διαταχθεί μόνον εφόσον συντρέχουν, σε σχέση με τον ενδιαφερόμενο, επιβαρυντικές περιστάσεις πέραν της παράνομης διαμονής του, και κατά το μέρος που η ρύθμιση αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί με τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 2008/115, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, το κράτος μέλος δεν μπορεί να στηριχθεί στην οδηγία για να εκδώσει, έναντι του ΜΟ, απόφαση επιστροφής, κατά την έννοια της οδηγίας, και να την εκτελέσει ακόμη και ελλείψει τέτοιων επιβαρυντικών περιστάσεων.
- 37 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι η οδηγία 2008/115 έχει την έννοια ότι, όταν εθνική κανονιστική ρύθμιση προβλέπει, σε περίπτωση παράνομης διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος κράτους μέλους, την επιβολή είτε προστίμου είτε απελάσεως και το τελευταίο αυτό μέτρο μπορεί να ληφθεί μόνον εφόσον συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις σε σχέση με τον ενδιαφερόμενο, πέραν της παράνομης διαμονής του, η αρμόδια εθνική αρχή δεν μπορεί να στηριχθεί ευθέως στις διατάξεις της οδηγίας προκειμένου να εκδώσει απόφαση επιστροφής και να την εκτελέσει ακόμη και ελλείψει τέτοιων επιβαρυντικών περιστάσεων.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπíπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) αποφαινεται:

Η οδηγία 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, έχει την έννοια ότι, όταν εθνική κανονιστική ρύθμιση προβλέπει, σε περίπτωση παράνομης διαμονής υπηκόου τρίτης χώρας στο έδαφος κράτους μέλους, την επιβολή είτε προστίμου είτε απελάσεως και το τελευταίο αυτό μέτρο μπορεί να ληφθεί μόνον εφόσον συντρέχουν επιβαρυντικές περιστάσεις σε σχέση με τον ενδιαφερόμενο, πέραν της παράνομης διαμονής του, η αρμόδια εθνική αρχή δεν μπορεί να στηριχθεί ευθέως στις διατάξεις της οδηγίας προκειμένου να εκδώσει απόφαση επιστροφής και να την εκτελέσει ακόμη και ελλείψει τέτοιων επιβαρυντικών περιστάσεων.

(υπογραφές)